

Fysioterapeuten nr. 3/2000:

Kunnskapsbasert fysioterapi

Å lete etter forskningsbasert kunnskap

**Gro Jamtvedt
Gunvor Hilde
Lena Nordheim**

Med forskningsbasert kunnskap mener vi rapporter, artikler og andre dokumenter som beskriver et arbeid som følger visse krav til systematikk, innhold og struktur. Hovedkilden til forskningsbasert informasjon er publiserte artikler i vitenskapelige tidsskrift. Å publisere et forskningsarbeid er en tidkrevende og lang prosess. Det stiller krav til ordknapphet og at man innordner seg retningslinjene i det enkelte tidsskriftet. Når redaktøren i et tidsskrift mottar et manus, sendes dette ut til eksterne rådgivere, peer-review eller referees, som vurderer kvaliteten og relevansen av arbeidet. I nesten alle tilfeller får forfatterne pålegg om endringer i struktur og innhold, for eksempel å bearbeide data bedre, eller endre på fremstillinger og tolkninger. Men selv om et forskningsarbeid er publisert i et velrenommert tidsskrift, trenger ikke dette å være et kvalitetskriterium. Kvaliteten og objektiviteten på peer reviews kan variere. Det er også vist at forskning med negative resultater har mindre sjanse for å bli publisert enn forskning med positive resultater (3). Dette kalles «publikasjon bias». Det er viktig å publisere forskningsfunn slik at resultatene blir tilgjengelige for andre som har interesse av det, forskere, kolleger og brukere. Ønsker du å nå et bredt publikum, må du også ofte skrive på engelsk. Tidsskriftene fysioterapeuter velger å publisere i, kan like gjerne være spesielle tidsskrifter med tema innen revmatologi, ortopedi eller sosiologi, som generelle fysioterapitidsskrift.

Det finnes nå mange organisasjoner som indekserer publiserte artikler i ulike databaser, det vil si at de legger inn bibliografiske opplysninger som forfatter, tittel, emneord med mer. En organisasjon er National Library of Medicine i USA, som står bak den biomedisinske databasen Medline. Ved indeksering blir det mulig å søke etter informasjon innen et problemområde eller finne svar på et presist spørsmål.

Av ulike grunner publiseres ikke alle forskningsarbeid i vitenskapelige tidsskrift. Hovedfagsoppgaver og ulike rapporter eller prosjekter som ikke publiseres, kan man likevel finne i databaser, men ulempen er at disse ikke nødvendigvis har vært gjenstand for samme grundige, kritiske vurdering som ved publisering i et tidsskrift. Men det er klart at en tidsskriftsartikkel ikke alltid egner seg som rapport eller evaluering av et prosjekt, en løsning kan være å produsere begge deler.

Det meste av den publiserte fysioterapiforskning er gjennomført via to ulike perspektiver, det positivistiske, naturvitenskapelige perspektivet (hovedsakelig kvantitativ forskning), eller det fenomenologiske/humanistiske perspektivet (hovedsakelig kvalitativ forskning)(4). Disse to perspektivene er knyttet til to grunnleggende forskjellige filosofiske synsvinkler eller paradigmer (4). Hvert perspektiv har sine sterke sider og egner seg til å besvare spesifikke spørsmål. Faget trenger begge perspektivene og ofte er det behov for å kombinere de to for å utøve en kunnskapsbasert og verdiforankret helsetjeneste.

Forskerens perspektiv og interessefelt vil være styrende for spørsmålene som stilles, metodene som benyttes for å belyse dem og måten svarene tolkes på. Vil du som forsker finne ut om prognosen for akutte korsryggsmerter, må du gå frem på en annen måte enn om du vil forstå hvordan det er å leve med kroniske smerter. På samme måte vil spørsmålene du som utøvende fysioterapeut stiller være styrende for hvilke typer forskningsmetodikk eller design du bør anvende for å belyse ditt spørsmål.

Informasjonssamfunnet

Vi oversvømmes av informasjon i dag. Spesielt representerer Internett en sentral informasjonskanal som to millioner nordmenn nå har tilgang til enten hjemme, på jobb eller andre steder (5). En undersøkelse blant norske fysioterapeuter i 1998 viste at 57 prosent da hadde tilgang til Internett og vi kan vel regne med at dette tallet er høyere i dag (6). I den store informasjonsmengden kan det ofte være vanskelig å finne det vi leter etter. Grunnene for dette kan være mange, for eksempel lite tid, uklare spørsmål, problemer med å være oppdatert for hvilke søkemuligheter som finnes, lite effektive søkestrategier og vanskeligheter med å vurdere kvaliteten på det en finner. Utfordringen er derfor å bruke Internett og andre informasjonskilder på en effektiv måte, og kunne skille mellom god og dårlig informasjon.

Skrutt i informasjonsinnhenting

I forrige artikkel fokuserte vi på formuleringen av gode spørsmål. Det er et viktig utgangspunkt dersom man vil finne svar på en konkret problemstilling og ikke bare ønsker å kikke gjennom informasjonskilder eller tidsskrift for å se om det er noe av interesse. I en systematisk «finnejobb» kan man skissere følgende trinn:

1. Formulere et godt spørsmål ved for eksempel å benytte hvem (mennesker), manøver (tiltak, eksponering, prognostisk faktor, test) og utfall (bevegelighet, smerte, livskvalitet med mer).
2. Velge informasjonskilde og informasjonstype på bakgrunn av informasjonsbehovet. Er spørsmålet relatert til klinisk arbeid, til organisering, ledelse eller helsepolitikk? Hvilken kilde kan være aktuell? Hva slags type studie vil kunne belyse spørsmålet, kan det belyses ved kvalitativ eller kvantitativ metodikk?
3. Utvikle en søkestrategi hvor man bestemmer søkeord, kombinasjon av disse og eventuelt design eller forskningsmetode for å finne relevant informasjon.

Informasjonskilder

Systematiske oversikter eller systematic reviews:

En oversiktsartikkel har som mål å gi en kunnskapsoversikt over et gitt tema, men oversiktsartikler kan variere svært i kvalitet. En systematisk oversikt benytter klare metoder for å «identifisere, velge ut og kritisk vurdere relevante forskning» og sammenfatter data fra individuelle studier (7). Slike oversikter summerer all tilgjengelig kunnskap om et spørsmål og kan på den måten frembringe ny kunnskap, vise hvor forskning er entydig eller spriker og avdekke kunnskapshull.

Ulike organisasjoner i verden produserer systematiske oversikter og sprer dem. The Cochrane Collaboration er den største, og deres hovedprodukt er The Cochrane Library. Det er en database som består av fire deler, delbaser, som i hovedsak samler studier over effekt og nytte av helsetjenestetiltak. Det stilles strenge metodiske krav til studiene som legges inn. Dersom du har et spørsmål om effekt av et tiltak, for eksempel om trening hjelper ved claudicatio, anbefaler vi derfor at du først og fremst går til The Cochrane Library. I [figur 2](#) ser du åpningsbildet til The Cochrane Library og en forklaring av de ulike delbasene. The Cochrane Library er tilgjengelig på diskett, via CD-rom eller over Internett, og oppdateres fire ganger i året. Internettutgaven er nå fritt tilgjengelig for alt helsepersonell i fulltekst via den norske nettdoktoren (www.nettdoktor.no).

Også andre organisasjoner produserer systematiske oversikter. Rute 1 viser noen av dem og tilhørende hjemmesider som alle har søkemuligheter.

Oversiktsartikler publiseres også i ulike tidsskrift. Physiotherapy Reviews International er et tidsskrift som ønsker å fokusere på fysioterapioversikter. Dette tidsskriftet er dessverre ikke indeksert i Medline. BMJ (British Medical Journal) og SPINE er eksempler på andre tidsskrift som publiserer fysioterapirelevante oversikter.

Retningslinjer:

I Norge går retningslinjer under ulike betegnelser som behandlingsrutiner, regimer, prosedyrer, standarder, veiledere, kvalitetshåndbøker med mer. I engelskspråklig litteratur benyttes ordet guidelines. I Helsetilsynets rapport om prosess og metode for utvikling og implementering av faglige retningslinjer benyttes følgende definisjon av en klinisk retningslinje: «Systematisk utviklede råd og konk-

klusjoner for å hjelpe helsearbeider og pasient til å velge passende/hensiktsmessig behandling for en definert klinisk problemstilling» (8). Gode retningslinjer bygger vanligvis på systematiske oversikter og kan oppsummere kunnskap knyttet til utbredelse, årsaker, diagnostikk, forebygging, behandling og rehabilitering.

Her er noen nettsteder for retningslinjer:

National Institute for Clinical Excellence i Storbritania hvor man blant annet finner retningslinjer fra det engelske fysioterapiforbundet: www.nice.org.uk/

ScHARR-guiden med liste over guidelines i fulltekst: www.shef.ac.uk/~scharr/ir/guidelin.html

Canadian Medical Association med en egen guidelines-database: www.cma.ca/cpgs/index.htm

National Guideline Clearinghouse i USA har også en base med to-tre fysioterapiretningslinjer: www.guidelines.gov/index.asp

Primærstudier:

Det finnes et utall av generelle og spesialiserte databaser der man kan finne publikasjoner av primærstudier (rute 2). For å finne aktuell informasjon i disse databasene må man gjennomføre et litteratursøk og gjennomgå

sammendrag, abstracts, for å finne ut om artiklene er aktuelle. Så må man selv kritisk vurdere artiklene og filtrere ut dem som er relevante. Hvordan du kritisk kan vurdere artiklene, vil vi komme tilbake til senere i serien.

Medline er den største biomedisinske databasen som finnes og indekserer artikler fra cirka 4000 tidsskrifter. Medline kommer i flere grensesnitt og versjoner og finnes blant annet tilgjengelig på Internett. Den mest kjente og beste versjonen er Pubmed (rute 2). Databasen er internasjonal, men er hovedsakelig amerikansk orientert. Den dekker også andre helsefag, men er klart sterkest på det rent medisinske. Physical Therapy, Physiotherapy Research International og Journal of Orthopaedic and Sports Physical Therapy, JOSPT, indekseres i Medline. Det finnes også relevant fysioterapiforskning i mange andre tidsskrift i denne databasen. På verdensbasis utgis det mellom 20 000 og 25 000 helsefaglige tidsskrifter og bare en brøkdel av disse indekseres i Medline. Medline kan derfor i mange tilfeller bli for snever og man bør supplere med andre databaser for å finne frem annen relevant fysioterapiforskning. I rute 2 finner du en liste over noen nyttige databaser.

Sekundærartikler, i sekundære tidsskrift:

Sekundærtidsskrifter refererer artikler som har vært publisert i tidsskrifter, primærtidsskrift, både enkeltstudier og oversikter. Artiklene refereres i forkortet form sammen med en kritisk vurdering og kommentar. En slik formidling i form av «critically appraised papers» er et nytt og viktig virkemiddel for å gjøre forskning lettere tilgjengelig og bidra til å bygge bro mellom forskning og praksis. Evidence-Based Medicine og ACP Journal Club var de første tidsskriftene som kun publiserer «critically appraised papers» og finnes nå samlet i en database som kalles Best Evidence (rute 3). Senere har vi fått Evidence Based Nursing som publiserer mye relevant fysioterapiforskning - både kvalitative og kvantitative studier. Andre lignende tidsskrifter er Evidence Based Healthcare og Evidence Based Policy and Management (rute 3). Noen av disse tidsskriftene legger ut artiklene sine i fulltekst på Internett, og alle har lagt ut innholdsfortegnelser slik at det går an å finne frem til relevante studier (rute 3). Det australske fysioterapitidsskriftet publiserer i hvert nummer to-tre «critical appraised papers» - du kan finne dem på følgende adresse: <http://netcity.netspot.com.au/pt/ajp.html>

Tidsskrift online - og andre nyttige nettsteder:

Å abonnere på tidsskrift i godt, gammeldags papirformat eller gå på bibliotek for å finne aktuelle tidsskrift er fremdeles aktuelt, men det finnes nå gode tidsskrifter som helt eller delvis kan leses i fulltekst online. Physical Therapy - det amerikanske tidsskriftet har noen av artiklene i hvert nummer i fulltekst, og mange andre fysioterapitidsskrifter har innholdsfortegnelse eller sammendrag av primærstudier i hver nummer.

Physical Therapy har følgende adresse: www.apta.org/pt_journal

Scandinavian University Press publiserer et nytt internasjonalt fysioterapitidsskrift som heter Advances in Physiotherapy. Sammendrag fra dette og andre tidsskrift kan nås her: www.scup.no/tidsskrifter/tidsskrifter.html

En god oversikt over andre internasjonale tidsskrift som er tilgjengelig på nettet, blant annet Physiotherapy Theory and Practice finnes på følgende adresse: www.ex.ac.uk/~jmaxted/ejournal.html

PEDro - The Physiotherapy Evidence Database - er en australsk nettside med egen fysioterapidatabase hvor du kan søke etter randomiserte kontrollerte forsøk og systematiske oversikter, relevante for fysioterapeuter: <http://ptwww.cchs.usyd.edu.au/pedro/index.html>

Å finne forskning som ikke er publisert i de store internasjonale databasene:

Som nevnt publiseres ikke all forskning som artikler i tidsskrifter. Dokumenter som ikke indekseres i de store helsefaglige databasene er hovedoppgaver, doktoravhandlinger, konferanserapporter med mer. I rute 4 har vi satt opp noen forslag til nyttige kilder for å finne frem til denne typen litteratur.

I kunnskapsbasert praksis er man spesielt opptatt av tiltakene i helsetjenesten, hvorvidt de er effektive og gjør mer gagn enn skade (2). For å besvare et effektspørsmål kan man innordne informasjonskildene i et hierarki der kilder som oppsummerer god, gyldig og anvendbar, forskningsbasert informasjon er rangert høyest. Det innebærer at man først bør lete etter en systematisk oversikt eller en kunnskapsbasert retningslinje og deretter undersøke om det eksisterer andre oversikter. Dersom man ikke finner gode oversikter eller retningslinjer bør man søke etter primærstudier som har testet ut tiltaket mot en kontrollgruppe, helst via randomisering (9).

Søkestrategi

De ulike informasjonskildene har ulike søkebilder og krever ulike søkestrategier. Å lære seg å søke på en effektiv måte krever trening og tålmodighet, men vi ønsker med dette å formidle noen grunnleggende prinsipper. Når du skal bygge opp en søkestrategi kan det være lurt å starte med et «bredt» søk. I et bredt søk vil du finne mye som kanskje ikke er relevant, men å begrense søket for fort vil kunne bety at du mister mye informasjon

som kan være relevant for spørsmålet ditt. Ta derfor utgangspunkt i artikler som du synes er relevante og hent ut ord og uttrykk i disse som du kan bruke i neste omgang.

Vi kan tenke oss følgende spørsmål:

- «Kan trening redusere tap av benmasse hos postmenopausale kvinner?»
- «Does exercise lead to a reduction in loss of bone mass for postmenopausal women?»

Ved søk i de fleste databaser bygger man opp søket i blokker relatert til de ulike elementene i spørsmålet. Man bruker så «OR-funksjonen» for å kombinere innad i blokkene og «AND funksjonen» for å kombinere de ferdige søkeblokkene. Skal vi følge eksempelet over kan vi starte med tiltaket, «exercise». Den termen kan også kan beskrives som «physical activity», «exercise therapy», «physical fitness» med mer. Disse termene må vi bygge opp i en søkeblokk ved først å søke på hver enkelt term og siden kombinere treffene med «OR» for å samle alle artiklene som omhandler exercise, physical activity eller exercise therapy. Samme fremgangsmåte benyttes så for utfallet, «bone mass». Andre aktuelle termer er «ostoporosis», «bone density» med mer, og vi kombinerer disse med «OR» på samme måte som over. Når vi så har fått frem et endelig antall treff på «exerciseblokken» og «bone mass - blokken» må vi kombinere disse to med «AND» for å få frem artikler som både handler om «bone mass» og «exercise», se eksempel 1.

I søket beskrevet i forrige avsnitt vil vi ved å søke i for eksempel Medline, få en mengde treff på artikler med ulike design og vinklinger. For å begrense søket og antall treff kan det derfor være lurt å tenke over hvilket forskningsdesign som best kan besvare spørsmålet? Vi ønsker å vite om trening gir mindre bentap, det vil si om trening har effekt eller virkning på bentap, og bør da lete etter kliniske retningslinjer, systematiske oversikter eller randomiserte kontrollerte forsøk. I The Cochrane Library trenger vi ikke å avgrense til publikasjonstype fordi databasen nettopp dekker det aktuelle forskningsdesignet. I andre databaser, for eksempel Medline, må vi foreta denne avgrensningen. Ofte er det satt opp limit-funksjoner i databasene der man kan avgrense til publikasjonstype. I Medline er «Practice guideline» og «Randomized controlled trial» publikasjonstyper og du kan derfor avgrense søket ditt til disse. Dessverre er ikke «systematic review» egen publikasjonstype i Medline, derfor må dette uttrykkes som et vanlig tekstsøk.

Eksempler på søkestrategier

Vi har skissert eksempler på ulike spørsmål eller informasjonsbehov fysioterapeuter kan ha. Her kommer tre søkeeksempler ved å benytte PubMed, Knowledge Finder og The Cochrane Library.

Eksempel 1: «Does exercise lead to a reduction in loss of bone mass for postmenopausal women?»

Søk via PubMed:

1. Exercise
2. Physical activity
3. Exercise therapy
4. Physical fitness
5. #1 OR #2 OR #3 OR #4
6. Bone mass
7. Osteoporosis
8. Bone density
9. #6 OR #7 OR #8
10. #5 AND #9
11. #5 AND #9 Limits: Randomized controlled trial

For retningslinjer:

11. #5 AND #9 Limits: Practice

Guideline

For systematiske oversikter:

12. Systematic review
13. #10 AND #12

Ved kombinasjon av de to søkeblokkene (søk 10, #5 og #9) fikk vi 1750 treff. Ved å avgrense til RCT ble treffene begrenset til 133 (søk 11), og ved forsøk på å avgrense til retningslinjer ble det igjen 8 referanser. Det siste søket som hadde til hensikt å identifisere systematiske oversikter kom ut med null treff (søk 13).

Eksempel 2: «What attitudes have female immigrants towards exercise?»

Søk via Knowledge Finder:

Som nevnt slipper man å bygge opp søketrategi i blokker ved søk i Knowledge Finder, men skriver bare inn hele spørsmålet i naturlig språk i søkerubrikken. Man får da svært mange treff som er rangert etter relevans, også kalt vektning. De øverste treffene vil da sannsynligvis være mest aktuelle. Ulempen ved å søke i Knowledge Finder er at man kan miste mange referanser fordi man ikke søker på synonymer, som for eksempel physical activity i dette tilfellet. Søket over identifiserte følgende to studier blant de tre første som kan være relevante:

Juarbe TC: Cardiovascular disease-related diet and exercise experiences of immigrant Mexican women. West J Nurs Res 1998, 20, 765-82.

Lundberg PC: Meanings and practices of health among married Thai immigrant women in Sweden. J Transcult Nurs 1999, 10, 31-6.

Gjennomgang av sammendragene vil kunne gi svar på om studiene er aktuelle og nyttige for å belyse ditt spørsmål. Ønsker du et mer presist søk, bør du bygge opp søkestrategi som beskrevet i eksempel 1 og benyttet en annen database (for eksempel CIHNAL), eller Medline i et annet grensesnitt (for eksempel PubMed).

Eksempel 3: «Is the incidence of asthma associated with living nearby roads with heavy traffic?»

Søk via Cochrane Library:

1. Asthma
2. Air pollution
3. Traffic
4. Nitrogen dioxid
5. #2 OR #3 OR #4
6. #1 AND #5

Ved å kombinere treffene fra blokkene (søk 6, #1 AND #5) finner vi to protokoller for systematiske oversikter, hvorav den ene har følgende tittel «Exposure to nitrogen dioxid for assessing allergen responsiveness in asthma». Oversikten er ikke ferdig så vi kan foreløpig ikke konkludere noe, men må avvente og se etter den i neste utgave av The Cochrane Library. Imidlertid fikk vi samtidig 26 treff i CCTR-databasen, Cochrane Controlled Trial Register, på kontrollerte forsøk. Her kan det være gode studier som kan belyse vårt spørsmål.

Bruk bibliotekarer - lær å søke

Som vi allerede har påpekt, tar det tid å orientere seg i informasjonsflommen og lære seg å bygge opp effektive søkestrategier. I Medline finnes det funksjoner som kan presisere søket ytterligere, og som det ikke er tatt hensyn til i strategien ovenfor. Grensesnittet, det vil si utseende og funksjonalitet i de enkelte databasene, varierer veldig og det er ikke alltid intuitivt hvordan man går frem. Det finnes imidlertid hjelp å få. Bibliotekarer har spesialkompetanse på søking etter og gjenfinning av informasjon. Derfor er bibliotekarer naturlige samarbeidspartnere i en kunnskapsbasert praksis. Ved Folkehelse pågår det en rekke prosjekter der man forsøker å implementere kunnskapsbasert praksis i helsetjenesten, og der har man ansatt egne forskningsbibliotekarer som en del av et tverrfaglig team. Mange helsefaglige bibliotek holder søkekurs i ulike databaser for sine brukere, og det kan være en god investering både tidsmessig og faglig å delta. Har du ikke et slikt tilbud gjennom institusjonen du tilhører eller der du bor, kan du ta kontakt med Bibliotek for medisin og helsefag ved Universitetet i Oslo (UMH) som er ansvarsbibliotek innenfor medisin og helsefag i Norge. De tilbyr gode søkekurs i databaser som for eksempel Medline og informasjonsinnhenting på Internett:

(www.ub.uio.no/umed/generelt/info/kurs2000.html).

Kursene koster 1200 kroner per dag. Er du fremdeles i tvil om du har tid eller lyst til å lære deg å søke? Dersom du har tilgang til et medisinsk eller helsefaglig bibliotek skal bibliotekarene der kunne hjelpe deg. UMH tilbyr også søketjenester for eksterne brukere og opererer med timesatser på 400 kroner.

Figur 2: The Cochrane Library inneholder fire delbaser: The Cochrane Database of Systematic Reviews inneholder per i dag 1287 ferdige Cochraneoversikter eller protokoller (oversikter under utarbeidelse) i full tekst. Database of Abstracts of Reviews (DARE) inneholder 2470 andre oversiktsartikler med en kommentar. Cochrane Controlled Trial Register (CCTR-basen) er den tredje databasen og denne inneholder cirka 250 000 kontrollerte forsøk. Den fjerde basen inneholder metodelitteratur knyttet til utvikling av systematiske oversikter.

The Cochrane Library - www.nettdoktor.no/ med fri tilgang til alle databasene. cochrane.dk som blant annet inneholder sammendrag av systematiske oversikter.

NHS Centre for Reviews and Dissemination - Senteret, som ligger i York produserer egne systematiske oversikter, og samler og kritiserer andre oversiktsartikler i DARE databasen som er den del av The Cochrane Library. Et viktig produkt fra senteret er Effective Health Care Bulletins. Se for eksempel systematisk oversikt over helsefremmende tiltak i skoler og ulike screeningsprogram. www.york.ac.uk/inst/crd/welcome.htm

Bandolier - Også en engelsk organisasjon som produserer systematiske oversikter og tar for seg aktuelle problemer og tema noe mer usystematisk. Den publiseres i papirformat og kan leses via Internett. Det er lettlest og har søkemuligheter - søk for eksempel på «fall» og se hvor mye spennende du får opp! www.ebando.com/

SMM – Senter for medisinsk metodevurdering i Norge - Et forholdsvis nytt senter som produserer systematiske oversikter og andre publikasjoner. Se på en av de siste publikasjonene som omhandler diagnostikk, forebygging og behandling av osteoporose. www.oslo.sintef.no/smm/index.htm

SBU- The Swedish Council on Technology Assessment in Health Care - Et senter som produserer oversikter og retningslinjer. To nye rapporter derfra omtaler Evidence-Based Physiotherapy for Patients with Neck Pain and Back Pain. www.sbu.se/sbu-site/index.html

Medline via PubMed. www.ncbi.nlm.nih.gov/PubMed/

Medline via Knowlegde Finder. www.kfinder.com/newweb/home.html Her kan du søke i naturlig språk ved å skrive spørsmålet ditt direkte inn. Anbefales som et første skritt i prosessen med å søke selv.

EMBASE - Europeisk orientert biomedisinsk database som dekker over 3500 tidsskrifter. Overlappingen mellom Medline og EMBASE er 20-40%, alt etter hvilket emne man leter innenfor. Embase er vanskeligere tilgjengelig enn Medline, finnes ikke fritt tilgjengelig på Internett og ikke alle fagbibliotekene abonnerer på den.

AMED – Allied & Alternative Medicine. AMED dekker ca 400 tidsskrift innen fysioterapi, ergoterapi, rehabilitering og alternativ medisin. Dette er en sentral database i fysioterapi og er tilgjengelig via CD-rom og online-søk på bibliotek. Basen er ikke tilgjengelig via Internett, men informasjon gis på adressen: www.silverplatter.com

CINAHL – Cumulative Index to Nursing and Allied Health Literature. Databasen dekker sykepleielitteratur, men også en del fysioterapirelevant stoff. Se: www.cinahl.com

PsychLIT - Databasen inneholder litteratur som dekker spesielt psykologi og relaterte fagområder som psykiatri, medisin, sykepleie, sosiologi, pedagogikk, farmakologi, fysiologi med mer. Den er tilgjengelig via CD-rom og online (www.ovid.com), men er ikke gratis.

SPORTDiscus - Dette er den internasjonale sport-databasen som inneholder litteratur relatert til sport, mosjon, treningsfysiologi med mer. Se: www.ovid.com

Litteratur

1. Flemming K: Asking answerable questions. Evidence based nursing 1998, 1, 36-7.
2. Sackett DL, Rosenberg WMC, Gray JAM, Haynes RB, Richardson WS: Evidence based medicine: what it is and what it isn't. BMJ 1996, 312, 71-2.
3. Dickersin K, Scherer R, Lefebvre C: Identifying relevant studies for systematic reviews. BMJ 1994, 309, 1286-91.
4. Sheppard KF, Jensen GM, Schmoll BJ, Hack LM, Gwyer J: Alternative Approaches to research in Physical Therapy: Positivism and Phenomenology. Physical Therapy 1993, 73, nr2.
5. Norsk gallup, november 1999.
6. Jamtvedt G, Røsberg A: Hvordan forholder fysioterapeuter seg til informasjonsflommen? En tverrsnittsstudie av fysioterapeuters lesevaner og begrunnelser for valg av tiltak. Fysioterapeuten 1999, 66, 10-6.
7. The Cochrane Collaboration Handbook 1996.
8. Retningslinjer for retningslinjer. Rapport: Prosess og metode for utvikling og implementering av faglige retningslinjer. Helsetilsynet 1998, IK2653.
9. Dawes M (red): Evidence-Based Practice. A Primer for Health Care Professionals. Philadelphia, Churchill Livingstone, 1999.